

Uchwała z dnia 2 marca 2005 r., III CZP 98/04

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

Sędzia SN Marian Kocon (sprawozdawca)

Sędzia SN Hubert Wrzeszcz

Sąd Najwyższy w sprawie postępowania upadłościowego w celu likwidacji majątku Tadeusza O. – prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą "I." – Serwisowa Hurtownia Artykułów Spożywczych w R. na skutek zażalenia z dnia 16 lipca 2003 r. "R." sp. z o.o. w S.S. na zarządzenie sędziego-komisarza z dnia 20 maja 2004 r., o zwrocie zgłoszenia wierzytelności przy udziale syndyka masy upadłości Aleksandra S. po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 2 marca 2005 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyszyn, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie postanowieniem z dnia 15 listopada 2004 r.:

"Czy na zarządzenie sędziego-komisarza o zwrocie zgłoszenia wierzytelności przysługuje zażalenie?"

podjął uchwałę:

Na zarządzenie sędziego-komisarza o zwrocie zgłoszenia wierzytelności przysługuje zażalenie.

Uzasadnienie

Zarządzeniem z dnia 20 maja 2004 r. sędzia – komisarz zwrócił zgłoszenie wierzytelności na podstawie art. 242 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 – dalej: "Pr.u.n.").

Przy rozpoznaniu zażalenia wierzyciela na to zarządzenie Sądowi Rejonowemu w Rzeszowie nasunęło się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości. Sąd wskazał, że art. 222 ust. 1 zdanie pierwsze Pr.u.n. przewiduje zażalenie na postanowienie sądu upadłościowego oraz sędziego-komisarza w przypadkach wskazanych w ustawie, natomiast art. 242 Pr.u.n. zażalenia nie

przewiduje. Z zestawienia tych przepisów wynika zatem, że zażalenie na zarządzenie o zwrocie zgłoszenia wierzytelności jest niedopuszczalne, w literaturze wyrażany jest jednak odmienny pogląd, w ocenie Sądu wątpliwy, wywodzony z art. 394 k.p.c. przez odesłanie zawarte w art. 229 Pr.u.n.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Prawo upadłościowe tzw. procesowe reguluje kwestię dopuszczalności zażalenia w postępowaniu o ogłoszenie upadłości (art. 33) i w postępowaniu upadłościowym (art. 222 ust. 1 zdanie pierwsze) w ten sposób, że dopuszcza je na postanowienia kończące postępowanie w sprawie (dotyczy postępowania o ogłoszenie upadłości) oraz w wypadkach wskazanych w ustawie (dotyczy obu postępowań). Przykładowo, przewiduje dopuszczalność zażalenia na postanowienie sędziego-komisarza w przedmiocie kosztów postępowania upadłościowego (art. 231), w przedmiocie zwrotu wierzytelności zgłoszonej po terminie w wypadku niezłożenia zaliczki (art. 235 § 2), na postanowienie sędziego-komisarza wydane po rozpoznaniu sprzeciwu co do uznania bądź odmowy uznania wierzytelności (art. 259), na postanowienie sędziego-komisarza w przedmiocie zmiany lub uzupełnienia listy wierzytelności (art. 261 i 262), w przedmiocie podziału wierzycieli ze względu na kategorie interesów (art. 278).

Przepisy art. 33 ust. 1 oraz art. 222 ust. 1 Pr.u.n. nie zawierają wyczerpującej regulacji dopuszczalności zażaleń w postępowaniu upadłościowym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 r., III CZP 111/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 62). Ich treść jest rezultatem zamiaru ustawodawcy, aby przepisy procesowe prawa upadłościowego nie normowały wszystkich kwestii samodzielnie i wyczerpująco, a jedynie kwestie, których nie normuje kodeks postępowania cywilnego.

Przepisami realizującymi wskazane założenie ustawodawcy są m.in. art. 35 i 229 Pr.u.n., które regulują w identyczny sposób wzajemny stosunek przepisów procesowych prawa upadłościowego i kodeksu postępowania cywilnego; art. 35 dotyczy postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości, natomiast art. 229 tzw. właściwego postępowania upadłościowego. Przepisy te są odpowiednikami art. 68 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.), który odnosił się jednak do obu etapów postępowania upadłościowego.

Przepis art. 229 Pr.u.n. nakazuje odpowiednie stosowanie w postępowaniu upadłościowym przepisów księgi pierwszej części pierwszej kodeksu postępowania

cywilnego, z wyjątkiem przepisów o zawieszeniu i wznowieniu postępowania. Stosowanie odpowiednie oznacza uwzględnienie charakteru i celu postępowania upadłościowego oraz wynikających stąd różnic w stosunku do księgi pierwszej części pierwszej kodeksu postępowania cywilnego. Kodeks ten ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu upadłościowym w takim zakresie, w jakim jego przepisy nie zostały wyłączone przez odmienne unormowanie w prawie upadłościowym. W tym znaczeniu w postępowaniu upadłościowym mają odpowiednie zastosowanie przepisy tego kodeksu, a więc również art. 394.

Z przedstawionego unormowania wynika, że art. 33 ust. 1 oraz art. 222 ust. 1 Pr.u.n. mają zastosowanie jedynie do orzeczeń sądu bądź sędziego-komisarza rozstrzygających kwestie regulowane w prawie upadłościowym, a nie do tych orzeczeń, których przedmiotem jest kwestia uregulowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego, stosowanych odpowiednio w postępowaniu upadłościowym. Te orzeczenia podlegają zaskarżeniu stosownie do art. 394 k.p.c., jeżeli należą do kategorii wymienionych w tym przepisie. Takie też stanowisko utrwalone zostało w orzecznictwie Sądu Najwyższego na tle przepisów prawa upadłościowego z 1934 r., w szczególności art. 68 (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 1993 r., II CRN 132/93, "Radca Prawny" 1994, nr 3, s. 57).

Ocena, czy zarządzenie sędziego-komisarza o zwrocie zgłoszenia wierzytelności nieodpowiadającego art. 239 i 240 Pr.u.n. lub zawierającego inne braki uniemożliwiające nadanie zgłoszeniu biegu (art. 242 Pr.u.n.) jest specyficzne tylko dla postępowania upadłościowego, czy też ma charakter ogólny, co uzasadniałoby uznanie, że dla dopuszczalności zażalenia zastosowanie ma art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c. przez odesłanie wynikające z art. 229 Pr.u.n., wymaga wyjaśnienia charakteru prawnego zgłoszenia wierzytelności.

Zgodnie z art. 236 Pr.u.n., wierzyciel osobisty upadłego, który chce uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym, powinien – jeżeli niezbędne jest ustalenie jego wierzytelności – w terminie oznaczonym w postanowieniu o ogłoszeniu upadłości zgłosić swą wierzytelność sędziemu-komisarzowi. Uprawnienie takie przysługuje wierzycielowi także wtedy, gdy wierzytelność była zabezpieczona hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym, hipoteką morską lub przez inny wpis w księdze wieczystej lub w rejestrze okrętowym, jednak w takim wypadku – w braku zgłoszenia – wierzytelności będą

umieszczone na liście wierzytelności z urzędu. Wynika z tego, że zgłoszenie wierzytelności – z wyjątkiem wypadku określonego w art. 236 § 2, art. 237 i 238 Pr.u.n. – jest przesłanką uczestniczenia w postępowaniu upadłościowym oraz umieszczenia wierzytelności na liście wierzytelności i uwzględnienia jej w planie podziału. Z tego względu uznaje się w doktrynie, że zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym stanowi formę jej dochodzenia w postępowaniu sądowym, zatwierdzenie zaś listy wierzytelności jest orzeczeniem co do istoty sprawy. Zgłoszenie wierzytelności spełnia więc taką funkcję jak wytoczenie powództwa w procesie lub zgłoszenie wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Przy ocenie charakteru prawnego zgłoszenia wierzytelności nie można pominąć i tego, że przerywa ono bieg terminu przedawnienia.

Z przedstawionych względów należy uznać, że zarządzenie o zwrocie zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym nie jest orzeczeniem charakterystycznym tylko dla tego postępowania, lecz ma charakter ogólniejszy, brak zatem określenia w art. 242 Pr.u.n., że na takie zarządzenie przysługuje zażalenie nie oznacza niedopuszczalności tego środka. Oznacza jedynie, że procesowe prawo upadłościowe kwestii tej nie reguluje, pozostawiając jej rozwiązanie przepisowi art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c., którego odpowiednie zastosowanie następuje przez odesłanie zawarte w jego art. 229 Pr.u.n.

Z powyższych przyczyn orzeczono, jak w uchwale (art. 390 § 1 k.p.c.).